

MÄLUMÄNG 20.11.25 Ramsi Vaba Aja Keskuses

KÜSIMUSED:

Soojenduseks piltmõistatus. Mis on pildil?

1) Täna (20.11) on rahvusvahelinepäev. See on paljudes riikides 20. novembril tähistatav päev, sest sel kuupäeval 1959. aastal võeti vastu õiguste deklaratsioon. Samal päeval 1989. aastal võeti ÜRO peaassamblees vastu õiguste konventsioon, mis kohustab kõikide maade valitsusi tagama hea elu. Sealjuures jäeti igale riigile vabadus ise validapäeva tähistamise viis ja kuupäev. **Kelle päev?**

2) Kes on fotol? Talle on Tallinna vanalinnas, Uus tn 29/31 sisehoovis, püstitatud 2011. aasta jaanuaris pronksi valatud büst. Kuju autor on skulptor Tiiu Kirsipuu.

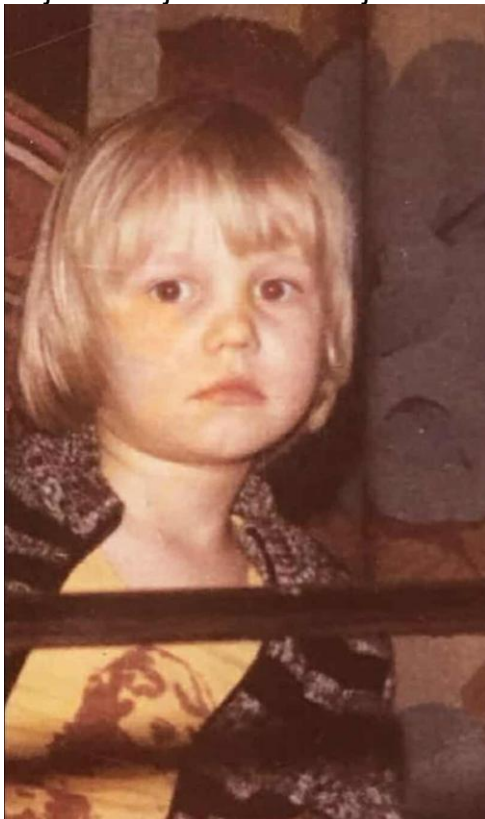
3) 3. oktoobril 1992 esines Sinead O'Connor telesaates Saturday Night Live, kus ta a *cappella* esitas Bob Marley laulu "War". See on rassismivastane laul, kuid O'Connor muutis pisut selle sõnu, asendades rassismi kohta käivad sõnad. Ta võttis suure foto ja iga kord kui laulus kõlas sõna "kuri", rebis ta fotot tükkideks. Pärast laulu lõppu ütles ta: "Võidelda tuleb tõelise vaenlasega," ja viskas foto tükid publikusse. **Kelle foto Sinead O'Connor puruks rebis?**

4) **Kes?** Tema hüüdnimede ja pseudonüümide hulka kuuluvad Soso, Soselo, Beso, Petrov, Ivanovitš, Ivan Ivanovitš, Simon Džvelaja, K. Kato, Gaios Besovitš, Organez Totomjants, Zahhar Melikjants, Pjotr Tšižikov, Vassili, Vassiljev, Vasja, Vaska, Veidrik Ossip, Ivanov, Rõugearmiline Oska, Kaukaaslane, Piimamees, Tšopura, Geza (lonkur), Kunkula (taaruja), David, Preester, K. Stefin, Joska Korjavõi (rõugearmiline Joska), K.Solin, Peremees...

5) Ühe Euroopa riigi kuninganna on Austraalias šotlaste peres sündinud Mary Elizabeth Donaldson (1972). **Mis riigist on jutt?**

6) **Kes on fotol?** Aastal 2005 Raadio 2 aastahiti galal ööklubis Parlament andis Nexuse produtsendile Peter Rossile vastu vahimist ning tõukas viimase lavatagusest ruumist koos uksega välja. Hooajal 2011/2012 juhtis TV3-s saadet "See pole lastesaade,,.

7) Alljärgnev on lõik artiklist, kus kirjeldatakse kunagise Viljandi papi tegemisi. Kuulsaks sai ta ühe teosega, mis on Eesti ajaloo kontekstis oluline.

Simon Wanradt käis veel kord Wittenbergis, kus suhtles tihedalt ka Martin Lutheri endaga. Suvel 1532 sai Wanradtist aga Oleviste kiriku pastor. Johanseni väitel polnud Wanradt kaugeltki laitmatu eluviisiga. Ta abiellus Tallinnas Josine Papenbuschiga, ühe ämmaemandaga, jooksis aga ta juurest juba 1534 või 1535 ära ja elas koos ühe avaliku naisega. Vaatamata sellele oli ta hiljem õpetaja veel Viljandis ja Lemsalus. Mis teos?

8) Viljandimaalt Tuhalaanest pärit Ljubov Rimmist sa 1965. aastal ainus üleliidulise tähtsusega personaalpensionär Viljandimaal. Oma pika eluea jooksul jõudis ta kolm korda astuda kommunistlikusse parteisse, kuigi oli kaks korda sealt juba välja visatud. Elas Viljandis Oru tänava majas number 3. **Mis oli Ljubovi elukutse?**

9) Eesti lastekirjanik ja kergejõustiklane (1931 Halliste – 2023). Kuni 1936 aastani kandis perekonna nime Reinbach. Tuli aastatel 1948–1950 kaugushüppes Eesti noortemeistriks (ka rekord), aastatel 1953–1957 võitis Eesti meistrivõistlustel kaugus- ja kolmikhüppes kokku 3 hõbe- ja 3 pronksmedalit. Oli kolmikhüppes eestlastest esimesi 15 m ületajaid. On kirjutanud hea loodustunnetusega loomajutte ning eriti populaarsed on tema humoristlikud kooliteemalised jutustused. Ta on käsitlenud ilukirjanduses sporditeemat. **Kes?**

10) 1950ndate alguses plaaniti Viljandisse lasteparki, tulevane park oleks rajatud ühe olemasoleva taristu asemele, mis oleks likvideeritud. Koha valik oli veidi ebatavaline, aga analoogiline liigutus tehti Tallinnas ära. **Kuhu planeeriti lasteparki?**

Boonus kui teate ka Tallinnas seda kohta, mis likvideeriti pargi loomise eesmärgil.

11) Mis maja ja kus see asus?

12) Kus on tehtud see foto (1925) ja mis asus selles kohas sõjajärgsetel aastatel?

13) Susan Anthony (1820–1906) vahistati 1872. aastal oma kodulinnas Rochesteris, New Yorgi osariigis. Kohtus mõisteti talle sada dollarit trahvi, mida ta keeldus tasumast. Mille eest?

14) Aastal 1962 mängisid kaksikud (1949; 1949–2010) koos peaosas lastefilmis „Kaks, kes varastasid kuu“. Mis on nende nimed?

15) Kristjan Lible tegelaskuju prototüübiks olevat olnud Palamusel elanud Kristjan Lill. **Kui vana oli Lible „Kevade“ tegevusajal?** Vihjeks nii palju, et Kaljo Kiisk oli „Kevade“ filmis temast kaheksa aastat vanem.

16) See näitleja (1922–2015) olevat olnud filmi-triloogiate „Sõrmuste isand“ (2001–2003) ja „Käábik“ (2012–2014) võtteplatsidel ainus inimene, kes oli Tolkieniga kohtunud. Mängis Rasputinit, olles koolipõlves tutvunud tema tapjate vürst Jussupovi ja suurvürst Dmitri Pavlovitsiga. Läks vabatahtlikuna Talvesõtta, aga lahingusse teda ei lastud, Teise maailmasõja ajal teenis lennuväes. 2010 ja 2013 andis välja kaks sümfoonilise metalli albumit. 2013. aasta edetabelihitiga „Jingle Hell“ on ta ka vanim elusana USA edetabeli esi-20sse pääsenud. **Kellest jutt?**

17) Stades Yves-du-Manoir, endise nimega Stades Colombes (1920–1928) ja Stade du Matin (1907–1919) asub umbes kümme kilomeetrit Eiffeli tornist põhja pool. See mahutab 15 000 inimest, kunagi mahutas kolm ja isegi neli korda rohkem. Eelmise aasta olümpiamängudel toimusid seal maahoki võistlused. **Mille poolest see staadion 2024 Pariisi olümpiamängudel eriline oli?**

18) Britid lubasid hiljaaegu kõigil oma sõjaväelastel habet kanda. NATOsse on jäänud aga üks riik, kelle sõjaväelased peavad olema raseeritud näoga. **Mis riik?**

19) Kui Ühendkuningriigis tulid välja kuningas Charles III pildiga mündid, siis oli nendel märgata tema eelkäijaga võrreldes kaks muudatust. Kui Elizabeth II kandis mündil krooni, siis (osadel müntidel) Charles varasemate kuningate eeskujul mitte. Teine muudatus on aga traditsiooniline. **Mis oli teine muudatus?**

20) 1998 tõi Pfizer USAs turule uue ravimi. Pfizer avastas selle ravimi kõnealuse toime algselt aastal 1989, otsides ravimit südamega seotud valudele rinnus. Sildenafil, mida kasutatakse muuhulgas pulmonaalse arteriaalse hüpertensiooni raviks, levinud kõrvaltoimed on peavalud, kõrvetised ja naha punetus, ettevaatlik tuleb olla kardiovaskulaarsed haiguste põdejal, võib esineda nägemisprobleeme ja kuulmislangu. Pfizeri uuringu kohaselt üks maailma enam võltsitud ravimeid. **Mis ravim?**

21) Selle objekti/asja nüüdse vormi leiutajaks peetakse USA inseneri Walter Hunti, kes patenteeris selle 10. aprillil 1849, lootuses tasuda 15 dollari suurust võlga. Ta müüs patendi seejärel 400 dollari eest firmale W.R. Grace and Company, kes teenis sellega miljoneid. Vihjeks, et see on väga hinnatud olnud ka ühe 1970ndatel alguse saanud anarhistliku subkultuuri austajate hulgas. **Millest on jutt?**

22) Kui Hans Erdell omandas 1867. aastal ühe objekti ning temast sai esimene ametlik eesti talupojast Tegelikult oli see tema isa Mats Erdelli (1792–1847) kätte panti läinud juba 31 või 34 aastat varem. **Millest on jutt?**

23) See ligi 572 km² pindala ja 160 000 elanikuga saarel on viimastel aastatel üürihinnad väga kiiresti kerkinud. Saar on tõenäoliselt nime Lõhnasaar saanud foiniiklastelt sealsete aromaatsede taimede järgi. Samanimelise pealinna renessansiaegsed müürid kuuluvad UNESCO maailmapärandi nimekirja ja kohalik omavalitsus on püüdnud neid turismisihtmärgina propageerida, ent nende vastu tunnevad endiselt huvi ilmselt vähesed. Kuigi mullu käis saarel ligi neli miljonit turisti ja sealsest

majandusest on turismiga seotud 84 protsenti. **Nimetage saar!**

24) 1. märtsil 1920 kuulutas selle riigi rahvuskogu välja kuningriigi, kuid ei kutsunud tagasi kaks aastat varem kukutatud kuningat. Selle asemel valiti üks viitseadmiral regendiks – kuna valitu oli kalvinist, polnud teda võimalik katoliikliku riigi kuningaks valida. Nii oli järgmised 24 aastat tegemist kuningata kuningriigiga, mida valitses admiral merepiirita riigis. **Mis riigist on jutt?**

25) Vanasti pandi see paika kõikjal kohalikult, mis tekitas arvatagi probleeme. 19. sajandil sai selle määratlemise keskuseks Londoni kuninglik observatoorium, kust teave näiteks USAsse saadeti alates 1880ndatest merealuse kaabliga. Praegu möödetakse seda umbes 400 kohas üle maailma, kes kõik edastavad oma andmed Pariisi, kus Rahvusvaheline Kaalude ja Mõõtude Büroo arvutab välja õige ja ülitäpse keskmise. **Millest on jutt?**

VASTUSED:

Soojendus: Maailma esimene tasuta veini purskkaev Itaalias (Caldari di Ortona, Abruzzo)

- 1) Lastepäev
- 2) Sir Sean Connery
- 3) Paavst Johannes Paulus II

- 4) Jossif Stalin
- 5) Taani

- 6) Henry Kõrvits alias Genka
- 7) Ta kirjutas **katekismuse**, millest sai esimene eesti keelde tõlgitud raamat
- 8) **Luuraja(šifreerija)**, oli 1930. aastatel Nõukogude spiooni Richard Sorge rühma liige Shanghais.
- 9) Jaan Rannap
- 10) **Viljandi vana kalmistu**, Tallinnas likvideeriti Kopli surnuaed, mis tehti Kopli pargiks
- 11) Aastal 1749 valminud Viljandi mõisa vana peahoone, mida olevat ka Venemaa keisrinna Jelizaveta Petrovna külastanud. Hoone lammutati 1938. aastal, praegu asub selles paigas kindral Johan Laidoneri ratsamonument.

- 12) Vabaduse väljak, Vaksali ja Tallinna tänava rist. Seal oli Viljandi bussijaam.

- 13) Ta üritas valimas käia
- 14) Jarosław ja Lech Kaczyński
- 15) 36-aastane
- 16) Sir Christopher Lee
- 17) Samal staadionil olid olümpiamängud ka 100 aastat varem, aastal 1924
- 18) Türgi
- 19) Elizabeth II vaatas paremale, Charles III vaatab vasakule

- 20) Viagra
- 21) Haaknõel
- 22) Mõisnik, Roobe mõis
- 23) Ibiza
- 24) Ungari Kuningriik
- 25) Täpne kellaeg